

TOPLUM VE HUKUK

Ord. Prof. Ethem MENEMENCİOĞLU

Cemiyeti sağlam bir temel üzerine, perçinli nazariyelere, dayandırmak tek yoldur.

Herhangi bir cemiyet müessesesini incelemek istediğimiz zaman, ister - istemez karşımıza «halk», «nizam», «hürriyet», «hukuk», «müeyyide», «devlet», «cemiyet dinamizmi» gibi cemiyetin tamamlayıcı unsurları çıkmaktadır. Eğer, bu müesseselerin her biri vakıalara uygun nazariyeler yolu ile birbirine sıkı bağlı, birbirini tamamlayan neticelere bağlanmayacak olursa, bunların herhangi biri hakkında ileri sürülecek fikirler, özleri bakımından âmiyane bilginin aldatıcı kolaylıklarından ileri gidemeyecektir.

Gerçekten, meselâ, çıplak anlamında «hürriyet» in, «nizam» ın mutlak reddi olduğundan şüphe edilemez. Böyle olduğu halde, bu birbirine zıd iki mefhumun niçin ve nasıl cemiyet içinde bağdaşarak her ikisinin de cemiyetin ayrılamaz birer unsuru olduklarını, olayların ışığı altında belirtmek gereği karşısında bulunmaktadır.

İşte, böyle bir düşünce iledir ki, geniş görüşlü ilim üstadlarının ilhamlarına kırk yılı aşan hocalık tecrübelerini de katarak, cemiyet nizamının temeli olan unsurlardan bir kaç önemlisini bir kitapçıkta toplamaya çalıştım. Yakında neşrine imkân bulabileceğimi, umduğum bu kitapçığın önsözünün bu değerli hukuk dergisine geçmesine müsaade eden muhterem ve sevgili meslekdaşım Dr. Abdullah Pulat Gözübüyük'e candan teşekkürlerimi sunarım.

Bugün her şey bize gösteriyor ki, insanların her alanda faaliyetleri ancak millet çevrelerini aşan geniş bir medeniyet kadrosunun bağları içinde gelişebilmektedir. Öylesine ki, herhangi bir milletin «toplumsal değer»leri ancak bu yeni medeniyet çevresi içinde de bir fayda bir haz unsuru olarak karşılandığı nisbette gerçek değer niteliğini alabiliyor. Bu olay türlü engelleri hiçe sayarak yerleşen ve gelişen münasebetlerin etkisi altında gittikçe daha büyük bir açıklıkla belirliyor.

Böyle olmakla beraber, bir yandan milletlerin, öte yandan, bugün artık bütünlüğü milletler tarafından tamamlandığından şüphe edilemeyen medeniyet toplumunun gövdelerine uygun düzenin bir türlü kurulmadığına şahid oluyoruz.

Bu başarısızlığın sebeplerini cemiyet ilmi kurallarına uyararak araştırmak, tutulması gereken yolu bulmaya çalışmak her millet çevresinin aydınlarına, bunların başında da, Üniversitelere düşen bir ödevdir. Lâkin, acınarak yazmak zorundayız ki, Üniversiteler varlıklarının hikmeti olan fonksiyonlarını toplumsal yaşayışın değişikliklerine uyduramamaları yüzünden kendileriyle birlikte, toplumun bütün öteki çarklarını da aksatmaktadır.

Bugün sayısı gittikçe artan ilim adamları, dünyanın dört bucağına serpilmiş olan bu ilim ve eğitim ocaklarının, bilhassa cemiyet ilimleri bakımından ve beceriksizlikleri sebebinin, bunların kıyafetlerine, ünvanlarına varıncaya kadar, kendilerini varisleri saydıkları Ortaçağ medreselerinin skolastik zihniyetinden tam olarak sıyrılamamış olmalarında bulmaktadır.

Şüphesiz, cemiyet ilminin bugün varmış olduğu ilerileme basamağında, Üniversiteler Ortaçağ seminerleri gibi, toplumsal olayları tabiat üstü bir kudretin buyruğu ile açıklayıp geçirememektedirler. İnkâr edilemez ki, fonksiyonları toplum düzeninin temeli olan düsturlar bakımından, olaylara uygun yolu aramak, bulmak ve göstermek olan bu eğitim kurulları, şekil bakımından hayırlı bir farkla, toplum düzenine dayanak olarak «**Halk iradesi**» ni ileri sürmektedirler. Lâkin, gene inkâr edilemez ki, ilim bu yeni görüş tarzını da, özünde, ancak zihnin bir uydurması olarak karşılayabilmektedir.

Öyleyse, toplumsal yaşayış ile ilgili konuları, artık, gerçekler terazisiyle tartmak gereği kendini kuvvetle göstermektedir.

Genel olarak Üniversitelerin yamaçlarında, enstitü adı altında, metinciliğe, yorumculuğa saplanmayan bir zihniyetle işleyeceğini umduğumuz ilim ocaklarının, belki hayırlı bir sezikle, bol-bol kurulmaları bu gereği karşılamaktadır.

Eğer, gerçekten, medeniyet kadrosu dediğimiz topluluk, bu gün artık yeni bir toplum şekli olarak karşılanmalı ise, sıra ile, biri yerini ötekine bırakmak zorunda kalmış olan klan, kabile, aile, site, millet gibi topluluklar düzeni olduğu gibi, bu yeni toplum düzeni için de, olaylara uygun, birbirini tamamlayan kavrayışları zihinlerde olgunlaştırmak gereği karşısında bulunulacağı şüphesizdir. Bu yola girilmeyecek olursa medeniyet toplumunun düzenlenmesi uğrunda harcanacak emekler, bugün üzüntü ve korku ile gördüğümüz gibi, belki söz olarak şirin, fakat öz bakımından kof bir didişmeden ileri gidemeyecektir. Çünkü, geçen Yüzyıl başında Saint-

Simon'un demiş olduğu gibi, papazların metafiziğe kaçması tabii olan kavrayış ve görüşlerine karşı, hukukçuların ve bunların telkinlerinin etgisi altında yetişmiş olan idare edenlerin, şekil olarak taban - tabana zıd görünmekle beraber, özleri bakımından metafiziğin aynı dehlizlerine sürükleyen fikirler ve iddialar silâhiyle karşı koymalarının varılması istenen amaca ulaştıracak hayırlı bir yol sayılamıyacağı açıkça görülmektedir. (1)

(1) «Millet ve medeniyet topluluğu» başlıklı çıkacak kitabın önsüzü.